

Zadnja nemška črta pred Rimom prebita

Cete pete ameriške in osme britske armade prebile nemško bojno črto pri Velletri in se približale utrdbam pri Rimu. Nemci se pripravljajo za izpraznitev Rima. Američani izvršili nove napade na železniške centre v Nemčiji in rumunska oljna polja. Rusi odbili napade nemških oklopnih in pehotnih kolon na svoje pozicije in zadali težke udarce sovražniku. Enote ameriške bojne mornarice bombardirajo japonske postojanke

Neapel, Italija, 1. jun.—Ameriške oklopne enote so prebile zadnjo nemško bojno črto pred Rimom na severni strani Velletri in dosegle točke, s katerih se vidi mesto, poroča glavni stan poveljstva zavezniške sile. Nemci se umikajo pred zavezniški obcasilinski cesti v smeri Rima. Ljute bitke divjajo na ozemlju med Velletri in Valmontone. Ameriške čete so zasedle dominantne pozicije v bližini Rima. Izgleda, da se bo bitka za posest "večnega mesta" kmalu pričela.

Neapel, Italija, 1. jun.—Čete pete ameriške in osme britske armade so prodirale do nemških utrdb pri Rimu in prebile bojno črto pri Velletri, glavni trdnjaviški točki nacistične linije pred mestom, se glasi poročilo.

Radio Berlin pravi, da so v teku ljute bitke med ameriškim vojakom in nemškimi napadalnimi četami v Velletri za posest te trdnjavske točke v vzhodju Albanskih hribov. Druge zavezniške kolone, ki prodirajo naprej na zapadni strani te točke, se bližajo gradu Gandolfo, poletnemu bivališču papeža Pija, ki leži 16 milj od Rima.

Kolone britske armade prodirajo proti Rimu z južne strani. Zasedle so Pescarelo Nuovo, 14 milj od Rima. Nacistična oborožena sila se obupno bori na vseh frontih, ki se razteza od Valmontone do morja. Zavezniški buletin pravi, da hočejo nacisti držati to fronto za vsako ceno.

Valmontone, Velletri, Lanuvio in Campoleone, glavne trdnjavske točke nemške linije, so tarča zavezniškega topniškega obstreljevanja že več dni. Ta mesta so v razvalinah in plamenih kot posledica bombardiranja.

Oddelki britske armade so okupirali Frosinono, strateško mesto ob casilinski cesti, ki vodi v Rim, 26 milj vzhodno od Valmontone, in Soru. Francoske čete so obšle Ceccano, pet milj južno od Frosinone, maroške pa so v prodiranju preko Lepinskih hribov zasedle Carpineto, 13 milj zapadno od Frosinone.

Zavezniška kontrolna komisija je storila korake za naseljevanje prebivalcev Rima po okupaciji. Zbrala je dovolj živeža za naseljevanje ljudi za dobo 20 dni po okupaciji.

Poročilo trdi, da se Nemci pripravljajo za izpraznitev Rima. Zasedli so vsa živila in drugo blago v trgovinah, ki ga bodo vzeli s seboj. V Rimu je nastalo akutno pomanjkanje. Odrasli ljudje in otroci brskajo na smetiščih za živila. Naval beguncev je poslabšal situacijo.

London, 1. junija.—M a s n i m bombnim napadom na Hitlerjevo "evropsko trdnjavo", katerih se je udeležilo 3500 ameriških letalnih trdnjav in bombnikov, je sledil naval britskih letal na francosko obrežje od Pas de Calais do Gris Neza danes zjutraj. Bombe so padale na železniška omrežja pri Tergnieru, Trappesu, St. Cyru, Chartresu in Samuru.

Ameriški letalci so metali bombe na Hamm, Osnabruck,

Kralj Peter za zblizanje s Titom

Američani metali
bombe na Zagreb

London, 1. jun.—Jugoslovanski kralj Peter se je obrnil na dr. Ivana Šubašića, bivšega hrvatskega bana, s prošnjo, naj pridobi maršala Tita, poveljnika osovobodilne armade, za pogajanja. Peter je pripravljen imenovati Tita za vrhovnega poveljnika jugoslovanske armade, ki se bori proti Nemcem. Nadomestil naj bi generala Mihajloviča, ki je bil odstavljen kot vojni minister v ubušni vladi.

Doznava se, da je Šubašić odklonil Petrovo ponudbo, naj se stavi novo vlado.

Tito je po poročilu radiopostaje Svobodna Jugoslavija naslovil klic svoji oboroženi sili, naj bo pripravljena za ofenzivo proti Nemcem, ki bo odredjena v momentu, ko Američani, Angličani in Rusi skupno udarijo po sovražniku. Klic je bil izdan zdaj, ko so partizani zavojevani v ljutih bitkah z Nemci v zapadni Bosni in Sandžaku.

"Vse enote osvobodilne armade naj bodo pripravljene za udarce z vso silo po sovražniku," se glasi Titov ukaz. "Uničiti moramo nemške vojaške posadke, železniške zveze in vojaške ceste."

Komunike iz zavezniškega stana v Italiji pravi, da je 250 ameriških letalnih trdnjav in bombnikov metalo bombe na nemške komunikacijske zveze in letališče pri Zagrebu, glavnem hrvatskem mestu. Bombni napad je bil izvršen, da se podpre operacije, katere vodi Titova sila proti Nemcem in hrvatskim ustašem.

Bombe, katere so vrgli ameriški letalci, so razbile železniške postaje, proge, akvadukte in zanesle ogromne požare. Uničile so tudi več nemških bojnih letal na tleh.

Drugi roji ameriških bombnikov so bombardirali nemške zalogalne črte in motorne konvoje pri Dyaru in parnike na Jadranskem morju v bližini jugoslovanskega obrežja. Dva transporta z vojaškimi četami vred sta bila uničena.

Parnik se razbil ob pečinah

Čez tisoč mornarjev
se rešilo

San Francisco, Calif., 1. jun.—Čez tisoč članov posadke in mornarjev se je rešilo, ko je parnik Henry Bergh v gosti megli treščil ob pečine pri otoku Farrallonu, 30 milj od San Franciscila, in se razbil. Dvanajsti namalistični distrikt poroča, da nesreča ni zahtevala človeških žrtev.

Mornarje in člane posadke so vzeli na krov parniki, ki so bili poslani na pomoč. Nekateri so bili v vodi več ur, preden so jih rešili.

Parnik Henry Bergh se je vračal v San Francisco iz cone vojnih operacij na Pacifiku. Mornarji in člani posadke so izgubili svoje osebne imetje, ko so zapustili parnik po trčenju ob pečine. Vsi so bili odvedeni na mornarično postajo na Treasure Islandu v zalivu San Franciscu. Parnik je bil zgrajen v ladjedelnici Kaiser Co. v Richmondu, Cal., preteklo leto.

Ameriške tovarne zgrade sto tisoč letal

Washington, D. C., 1. jun.—Odbor za vojno produkcijo, čigar načelnik je Donald M. Nelson, je naznanil, da bodo ameriške tovarne producirale čez 100.000 bojnih letal vseh vrst v tem letu. To je štirikrat več od števil letal, ki jih je producirala Nemčija 1. 1942, ko je dosegla rekord.

NEMŠKE PRIPRAVE ZA PREPREDNJE ČENJE INVAZIJE

Divjanje nacističnega terora na Norveškem in Danskem

PODTALNE GRUPE
POSVARJENE

London, 1. jun.—Oddelki nemške armade, kateri poveljuje general Karl von Rundstedt, so zasedli končne obrambne postojanke v zapadni Evropi, s katerih bodo skušali preprečiti zavezniško invazijo. Berlin trdi, da se ne bodo umaknili s teh postojank, zaeno pa napoveduje, da bo odločitev v vojni prišla to poletje.

Nemci se boje zavezniškega sunka proti Evropi preko Skandinavije. Bojazen se očituje v nacističnem teroru na Norveškem in Danskem. Trideset norveških in devetnajst danskih rodoljbov je bilo ustreljenih v zadnjih dveh tednih. Nacisti so aretirali več sto ljudi na obtožbo sodelovanja s podtalnimi organizacijami.

Zavezniški, ki se pripravljajo za naskok, so opozorili voditelje in člane podtalnih grup, naj se držijo proč od cest po invaziji in sledijo instrukcijam. Opozorilo je bilo oddano iz glavnega stana generala Eisenhowerja, vrhovnega poveljnika zavezniške oborožene sile.

Priprave za invazijo Evrope so v teku ob četrti obletnici umika britske ekspedicijske armade iz Dunkirka, Francija. Umik je bil strahovit udarec Veliki Britaniji. Iz uradnega poročila je razvidno, da je tisoč parnikov in transportov odvedlo iz Dunkirka 335.000 mož. Britske izgube so znašale 30.000 ubitih in ranjenih, materialna škoda pa je znašala več milijard dolarjev.

Položaj se je spremenil od Dunkirka. Velika Britanija se je morala takrat sama boriti proti sovražniku. Nemci bi bili lahko invadirali britske otoke.

Nemške obrambne priprave so se raztegnile. Nacistični tisk je naznanil uveljavljenje restrikcij na Frisijanskih otokih, ki tvorijo obrambno steno obrežja severozapadne Nemčije. Evakuacija civilistov je bila odredjena z otokov.

Težki problemi pred zavezniški

Ameriški pobornik
konferencij z Edenom

London, 1. jun.—Ameriški poslanik John G. Winant, ki se je pravkar vrnil iz Washingtona, kjer je imel važne razgovore s predsednikom Rooseveltom in državnim tajnikom Hullom, se je oglašil v uradu britskega zunanjega ministra Edena. Njegov obisk Washingtona, kjer se je mudil več tednov, se je nanašal na težke probleme, kateri so pred zavezniško posvetovalno komisijo za Evropo. Člana te komisije sta poleg Winanta ruski poslanik v Londonu Fedor Gusev in William Strang. Slednji je reprezentant Velike Britanije.

Poroča se, da je komisija dosegla uspehe v sestavljanju mirovnih pogojev za Nemčijo, preglavice pa ji dela vprašanje, kaj naj se stori z milijoni Nemcev, ki bodo pod orožjem, ko bo Nemčija kapitulirala pod težo zavezniških udarcev.

Gusev je predlagal, da se vse vojaške nemške oborožene sile proglasi za vojne ujetnike. Kot taki naj bi opravljali prisilna dela v razvedanih ruskih pokrajinah. Predlog je naletel na opozicijo pri Veliki Britaniji in Ameriki. Obe sta zavzeli stališče, da je treba razločevati med vojaki in člani Gestapa, nacistične policije, ki so izvršili zločine v teku vojne. Winant je najbrže dobil nova navodila o tem in drugih problemih, ki so pred zavezniško posvetovalno komisijo.

Domače vesti

Iz Milwaukeeja

Milwaukee.—Umrli je Frank Fobish, star 33 let in rojen v Calumetu, Mich., kjer zapušča očeta, brate in sestre. V West Allisu, kjer je živel, zapušča ženo in dva mladoletna otroka. Po kratki bolezni je umrl Martin Meh, star 48 let in rojen v Soštajnu na Spodnjem Stajerskem. V Ameriki je bival 31 let. Zapušča ženo, dve mladoletni hčerki in sinčka ter dve sestri. Umrli je tudi Frank Selko, rojen v bližini Trebeljane na Dolenjskem. V Ameriki je bival 34 let. Bil je star 59 let in član društva 16 SNP. Zapušča ženo. —Dolje je umrla Johana Zavadnik, stara 59 let. Rojena je bila na Vrhniki, odkoder je prišla v Ameriko pred 34 leti. Zapušča moža, tri hčere, enega sina in enega vnuka. Pogrebe omenjenih je oskrbel Ermenčev pogrebni zavod.

Mlad član umrl

Struthers, O.—V sanatoriju Kenfil je po desmetesevni bolezni umrl Louis Pogačnik, star 19 let in član društva 277 SNP. Zapušča starše, štiri brate (tri pri vojaki) in dve sestri. V mestni bolnišnici se zdravlja Joseph Carr in Frances Kotleska. Slednja je dobro prestala operacijo na žolčnih kamnih.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Umrli je rojak Joseph Vardian, star 58 let in domo iz vasi Dolence pri Adleščah na Dolenjskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 31 leti. Zapušča ženo, dve hčeri in dva brata. —Zakonca Joseph in Pauline Blasko sta izgubila dva meseca staro hčerko Patriciajo. Dekliško ime matere je bilo Stopar.

Nacisti podkigajo sovražstvo proti letalcem

London, 1. jun.—Nemške in po Nemcih kontrolirane radiopostaje v okupiranih državah vodijo že več dni histerično propagando proti ameriškim in britskim letalcem, ki mečejo bombe na nemška mesta in industrijska središča. Poročilo iz Stockholma, Švedska, ki pa ni potrjeno, pravi, da je razkačena nemška množica linčala pet ameriških letalcev, ki so se morali spustiti na tla, preden je mogla policija intervenirati. Poročilo trdi, da so letalci metali bombe na nevojaške objekte v več nemških krajih.

Ibarra prevzel predsedništvo Ekvadorja

Quito, Ekvador, 1. jun.—Dr. Jose Maria Velasco Ibarra, izgnani vodja demokratske zveze, je prevzel predsedništvo republike. To položje je dobil od revolucionarne junte, ki je zadnji ponedeljek izšla odstop predsednika Arroya Del Ria. Ibarra se je vrnil v glavno mesto Ekvadorja iz Kolumbije, kjer se je nahajal v izgnanstvu. On je po prevzetju predsedništva naznanil, da bo postavil podlago demokraciji Ekvadorja v prihodnjih dveh mesecih.

Administracija REA naj postane neodvisna

Washington, D. C., 1. jun.—Člani senatnega pododseka za poljedelstvo so se soglasno izrekli, da administracija za podeželsko elektrifikacijo (REA) postane neodvisna agencija. Ta je sedaj podrejena poljedelskemu departamentu. Člani so tudi odobrili resignacijo Carrolla Beedya, pravnega svetovaleca REA.

zicijo pri Veliki Britaniji in Ameriki. Obe sta zavzeli stališče, da je treba razločevati med vojaki in člani Gestapa, nacistične policije, ki so izvršili zločine v teku vojne. Winant je najbrže dobil nova navodila o tem in drugih problemih, ki so pred zavezniško posvetovalno komisijo.

Kompanija spet izziva oblast vladnega odbora

Stavka voznikov
v Detroitu končana

Lesni delavci na
zapadu še stavkajo

Detroit, Mich., 1. jun.—Teden dni trajajoča stavka voznikov, članov unije Ameriške delavske federacije, ki je ustavila prevažanje peciva, je bila včeraj preklicana. V stavki je bilo zavojevanih čez tisoč voznikov. Unija je naznanila, da se bodo vsi vrnili na delo.

Stavka je bila oklicana v znak protesta proti vojnemu delavskemu odboru, ki je zavrnil zahtevo za zvišanje plače. Izjavil je, da sploh ne bo upošteval zahteve, dokler se vozniki ne vrnejo na delo. Vozniki v Toledu in Cincinnati, O., ki so zastavkali iz istega vzroka, se še niso vrnili na delo.

Voditelji unije Kongresa industrijskih organizacij so zagotovili vojni delavski odbor, da bodo apelirali na člane, ki so zastavkali proti Parke Davis & Co., naj se vrnejo na delo. Stavka je ustavila procesiranje penicilina, krvne plazme in cepiva za ranjene vojake.

George W. Taylor, nadomestni načelnik vojnega delavskega odbora, je priznal, da je stavka legla, ker je bila oklicana na podlagi federalnega zakona, toda je vseeno kršenje zagotovila, da ne bo došlo do kršitve, dokler traja vojna.

Seattle, Wash., 1. jun.—Okrog 26.000 lesnih delavcev, članov unije ADF, se je izreklo za končanje stavke, dočim se je 14.000 članov unije CIO odločilo za nadaljevanje stavke.

Zaradi stavke so prizadete parne žage in papirnice v Washingtonu, Oregonu in Californiji. Nastala je v znak protesta proti vojnemu delavskemu odboru, ki je zavrnil zahtevo za zvišanje plače.

Španija še pomaga Nemčiji

Ameriška vlada bo
povečala pritisk

Washington, D. C., 1. junija.—Predsednik Roosevelt je dejal na sestanku s časniki, da Španija še ni dovolj znižala materialne pomoči nacistični Nemčiji, zaeno pa je namignil, da bo vlada povečala pritisk na Španijo.

Na vprašanje časnika, ali so bile spremembe v odnosih med Ameriko in Španijo, je Roosevelt dejal, da v bistvu se situacija ni spremenila. Časnikar je je posvaril, naj ne naredi mednarodne epizode iz njegove izjave, ker bi to lahko kvarno vplivalo na vojne napore.

Roosevelt je dalje rekel, da ni nihče zadovoljen s politiko, katero španska vlada izvaja od vstopa Amerike v vojno.

Ameriške podmornice potopile 15 japonskih parnikov

Washington, D. C., 1. jun.—Mornarični departament poroča, da so ameriške podmornice potopile nadaljnjih 15 japonskih parnikov, med temi enega ruskega. Od začetka vojne so podmornice potopile in poškodovale 742 japonskih parnikov in bojnih ladij.

Voditelji unije vidijo
nevarnost nove
stavke

USTRAHOVANJE
ČLANOV UNIJE

Washington, D. C., 1. jun.—Montgomery Ward & Co. spet izziva vojni delavski odbor in mu ne priznava oblasti akcije v dolgi kontroverzi med njo in unijo United Retail, Wholesale & Department Store Employees, yčlanjene v Kongresu industrijskih organizacij. Izgleda, da se bodo okoliščnosti, ki so vodile v zasago lastnine kompanije v Chicagu po federalni vladi 26. aprila in odstranitvi Sewella L. Averyja, načelnika odbora direktorjev, naslednji dan, ponovile.

Odbor je odredil zaslišanje uradnikov kompanije in unije, da pojasnijo vzroke, zakaj naj se veljavnost provizij prejšnje pogodbe ne podaljša za čas pogajanj glede sklenitve nove pogodbe. Samuel Wolchok, predsednik unije, je dejal, "da delavcem že preseda situacija in nekateri so se izrekli za oklice nove stavke."

William B. Powell, odvetnik kompanije, je izjavil, da so provizije odredbe vojnega delavskega odbora nelegalne in da sploh nima jurisdikcije v zadevi, ker konflikta v procesu kolektivnega pogajanja z unijo ni. Potem je prečital deklaracijo, v kateri je ponovil vse prejšnje trditve in argumente kompanije. Dejal je, da kompanija še vedno vztraja pri svojem stališču, da imajo delavci ustavno pravico odločitve, ali hočejo biti člani unije ali ne. Delničarji morajo imeti pristo roko v vodstvu poslov kompanije, katero posedujejo.

Wolchok in Leonard Levy, podpredsednik unije, sta izjavila, da pogajanja s kompanijo glede sklenitve nove pogodbe ne napredujejo; ker kompanija zavrača predloge unije. "Vsi govorijo o zmagi unije," je rekel Levy. "Unija ni pridobila ničesar z zmago pri volitvah, ker so razmere, kakršne so bile pred oklicem stavke in zasago lastnine kompanije, ostale. Vojni delavski odbor naj se odloči za akcijo proti kompaniji, ali pa naj nas pusti pri miru. Mi imamo sredstva, s katerimi bomo prisilili kompanijo v podpis pogodbe. Dobra unija dobiva le breme. Predsednik Roosevelt je odredil konec stavke in mi smo se pokorili. Vlada je prevzela lastnino kompanije, katero pa ji je vrnila, preden so bile volitve končane. Zakaj je to storila, ne vem. Morda se je bala odloka sodišča, kar pa nas ne zanima. Vemo le, da je unija prizadeta, kompanija pa lahko dela, kar hoče."

Francis Heisler, odvetnik unije, je dejal, "da sedanja situacija se ne razlikuje od one pred oklicem stavke. Kompanija je terorizirala in odslavljala delavce pred stavko in to dela tudi sedaj. Unija se je pokorila vsem odredbam vojnega delavskega odbora, zato pričakuje od njega, da bo zahteval tudi od Averyja, da se mora pokoriti. Nobenega dvoma ni, da hoče kompanija uničiti unijo."

Francoski gerilci apelirajo na ženske

London, 1. junija.—Poročilo iz francoskih podtalnih virov pravi, da so voditelji gerilskih grup v južnovzhodni Franciji apelirali na ženske, naj se jim pridružejo v revolvi proti nemški okupacijski sili. Apel vsebujejo letaki, ki so bili razpečani v savojemskem distriktu, središču odbora proti nacistem.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Churchillov slavospev Francu

Churchillov zadnji govor pred parlamentom je dvignil mnogo kritike v tej deželi, še več pa v Angliji. Včeraj smo na tem mestu komentirali oni del govora, v katerem je naznanil zakulisno snovanje nove Lige narodov—zadnje dni sta nekaj sličnega naznanila tudi predsednik Roosevelt in državni tajnik Cordell Hull. V tem članku se bomo pomudili pri nekaterih drugih točkah Churchillovega značilnega govora.

Dorothy Thompson, znana intelektualka, je zadnjo nedeljo v svojem komentarju po radiu rekla, da je bila najbolj presenečena, ker je Churchill izjavil, da "čim daljša je vojna, tem manj je ideološka." Z drugo besedo povedano: čim dalj traja vojna, tem manj je antifašistična in bolj in bolj brezidejna borba. To pomeni, da postaja ta vojna bolj in bolj džungelska borba za ohranitev "statusa quo"—svetovne gospodarske in socialne uredbe, ki je obstajala pred vojno; je krvava borba za poraz osiščnega imperializma in ohranitev kapitalizma ter "demokracije" imperializma.

Če je Churchill v pravem v svoji "realistični" odkritostnosti—in bojimo se, da je—tedaj so bila gesla o "štirih svobodščinah," "stoletju navadnega človeka," "vojni za demokracijo," "Atlantskem čarterju" le prazne besede. Kapitalistični državniki so se jih posluževali, ker so bile potrebne državniki politiki. Kdo bi se bil navduševal za vojno, ako bi državniki vnaprej povedali, da gre le za ohranitev kapitalističnega gospodarskega reda—in resnici kaosa—in zapadnega imperializma?

Zdaj je poraz osiščnega imperializma že toliko siguren, da Churchill lahko javno prizna, da visoko doneča gesla niso več potrebna. Za one, ki so mislili, da kapitalizem lahko vodi ideološko vojno proti fašizmu, je to hud udarec. Zato je tudi Dorothy Thompson dejala, da jo je to priznanje Churchilla najbolj udarilo.

To svojo izjavo je Churchill konkretno podprl z velikim slavospevom, ki ga je v tem govoru napravil španskemu klerofašističnemu mesarju generalu Francu. Njegov globok poklon morilec španske demokracije je v Angliji povzročil veliko kritike v vseh antifašističnih krogih. Churchill ni napravil le globokega poklona generalu Francu, marveč tudi okral njegove nasprotnike v Angliji.

"Nekateri ljudje mislijo," je dejal Churchill, "da je naša zunanja politika napram Španiji najboljše portretirana v risanju komičnih ali celo grobih karikaturah generala Franca. . . Ampak jaz nimam nobenih simpatij do onih, ki mislijo, da je insultiranje in obrekovanje španske vlade nekaj duhovitega ali smešnega. . ."

Churchill je napravil ta globoki poklon mesarju Francu radi tega, ker je njegova (Francova) vlada ostala—"nevtralna": ker se ni z orožjem pridružila Hitlerju in Mussoliniju. Med vrsticami je dejal, da bi bila to lahko storila, ampak je le Francova zasluga, da je ostala—"nevtralna." Na drugi strani je pa angleški premier trdo prijel Turčijo, ker je nevtralna, ker neče vstopiti v vojno, dasi simpatizira z zavezniki.

Na vse antifašiste, posebno pa na španske lojaliste je ta Churchillov slavospev španskemu klerofašizmu napravil najslabši vtis. Dejstvo je, kar ve tudi Churchill, da general Franco ni bil nikdar "nevtralen" v tej vojni, niti njegova vlada ne. Franco je ob vsaki priliki pokazal odprtost, da je na strani Hitlerja in Mussolinija, kakor ima v prvi vrsti zahvaliti za svojo zmago nad lojalisti in za zadavitev španske demokracije. V drugi vrsti se pa lahko zahvali angleški in ameriški vladi, ki sta indirektno sodelovali s španskim klerofašizmom in torej tudi z Mussolinijem in Hitlerjem.

Dejstvo je, da je Franco ves čas odprto sodeloval z osiščem. Da dežele ni potisnil v vojno proti združenim narodom, je edini vzrok v tem, ker se je v triletni civilni vojni preveč izčrpal in ker je opozicija s strani španskega ljudstva močna kljub porazu in kljub vsemu Francovemu terorju. V asturijskih hribih je še vedno tisoče gerilcev in španske ječe so še vedno natrpane z lojalisti, dasi je bilo tisočice poklanih.

Churchill opira svojo hvaležnost napram Francu na tem, ker Hitlerju ni dovolil okupacije Španije in ker je mirno gledal, ko sta Anglija in Amerika zbirali svoje brodogradne in letalske sile za invazijo Afrike v Gibraltarju. Čisto pa je ignoriral dejstvo, da je Španija še danes poplavljen, dasi v manjši meri kot je bila prva leta vojne, s Hitlerjevimi špiuni in raznimi "veščaki." Enako tudi ignorira dejstvo, da je po anglo-ameriški invaziji severne Afrike Franco zbral močno armado v španskem Moroku. Vsed te Francove armade sta morali Anglija in Amerika držati dalj časa več divizij ob moroški meji, namesto da bi jih bili poslali proti Rommelovi armadi. Prav tako tudi ignorira dejstvo, da je Francova vlada glavni negovalce in zarotnik fašizma v latinski Ameriki.

Taka je Churchillova "realpolitika." Na eni strani je pel slavospeve Titu, ki vodi osvobodilno borbo in predstavlja demokracije sile v Jugoslaviji; na drugi strani pa je poviševal klerofašističnega krvnika Franca in branil grškega kralja, predstavnika grškega fašizma. Povedal je tudi, da je angleška oborožena sila na morju in na kopnem pred nekaj tedni zadušila revolto grških mornarjev in vojakov v Egiptu proti grškemu kralju.

Roosevelt in Hull imata zdaj nevhvalno nalogo, da rešita, kar se rešiti da glede "ideološke" strani vojne. Churchill je v tem govoru odprto zavrgel vsake visoko doneče fraze. Ampak vojna brez lepih upov in nad je nekaj ogabnega, ako ni zgolj obrambna; je nekaj, za kar se je težko navduševati in doprinasati ogromne žrtve. Naloga Roosevelta in Hulla je, da ji zopet vrnejo nekaj ideološkega bleška. To bosta po vseh videzih skušala doseči s šampionstvom nove Lige narodov, čije obris je podal Churchill.

Glasovi iz
naselbin

PRISPEVKI SANSU

White Valley, Pa.—V podporo SANSU, ki se bori za osvoboditev trpečih rojakov v stari domovini, da jih reši okov krvoločnega nacifašizma in jim pripori pravico in svobodo v demokratični Jugoslaviji, so darovali sledeči:

Joseph Britz \$5, dva druga rojaka \$3, skupaj \$8, kar sem odposlal na urad SANSU v Chicago. To vsoto je prejela podružnica št. 80 SANS.

V imenu nesrečnih bratov in sester v starem kraju se vsem prispevateljem iskreno zahvaljujem in želim, da bi imeli mnogo posnemalec.

Frank Lavrich, blag.

RAZNE VESTI

Elizabeth, N. J.—Bilo je dne 10. maja jutraj, ko je radio naznanil, da je Frank Lausche dobil veliko več glasov kot njegov demokratiški nasprotnik in da bo on nominiran za governerskega kandidata na demokratiški listi v Ohiju. K temu uspehu mu čestitam. Nanj smo pač lahko ponosni vsi Slovenci v Ameriki, tako tudi vsi Jugoslaveni sploh. Seveda, glavna odločitev pa bo padla v novembru in takrat se bo pokazalo, če bo Lausche zmaga tudi pri končnih volitvah, kakor je pri primarnih, vsi pa mu brez dvoma želimo zmage.

Vsako jutro ob osmih se tukaj oddajajo novice po radiju in tako z možem, ki se baš takrat vrne z dela, poslušava dnevne vesti. Seveda sva bila oba vesela gori omenjene novice o Lauschetu, ki je obenem tudi naš sobrat in član SNPJ. Lausche je namreč član društva Strugglers št. 614 SNPJ v Clevelandu, ki je največja slovenska naselbina v Ameriki, zato ji pravimo metropola.

Pred nekako tremi tedni nas je obiskal rojak J. Hrvatin, ki je prišel iz Los Angelesa, Calif., kjer je delal dalj časa, prej pa je bil mnogo let živ v Chicagu. Preselil se je v mesto New York in za njim sta menda že prišli njegova žena Katka in hčerka, ki sta potovali z avtom. Hrvatinovi so pred več leti živeli v St. Louisu, Mo., nakar so se preselili v Chicagu. Zdaj so si izbrali največje ameriško mesto za svoje bivališče. Njihov edini sin služi že četrto leto pri mornarici. Morda bo imel prihodnje, da jih v kratkem obišče.

Kakor je znano, je New York ne le vlemesto, drugo na svetu po velikosti, ampak je tudi velikansko pristanišče. Da je to pristanišče sedaj praveč mravljišče, se pač lahko razume. Na tisoče trokov vozi v mesto, ki jih šofirajo mlade vojakinje. Sinovi so večinoma že vsi odšli in vse pomaga v vojnih naporih, da čim prej zmagamo nad krutim sovražnikom.

Iz Canade prejemam tamkajšnji slovenski list, ki prinaša tudi slike mladih fantov in deklet, ki se borijo proti sovražniku v Jugoslaviji v Titovi armadi. Od časa do časa prinaša ta

ke slike tudi Prosveta, na katero je mnogo rojakov v Canadi naročenih. Sploh je dnevnik in tednik Prosveta najbolj razširjen slovenski list v Ameriki.

Agnes Pasarich.

V SPOMIN MOJI MATERI.
MARIJANI DEMŠAR

Sheboygan, Wis.—Mnogo jih je, ki so nas zapustili v tem letu, med njimi mnogo mladih, upolnih življenj. Daleč od domovine so njihovi grobovi, cvetle ne zaljša njihovih gomil, le v duhu se družimo z njimi.

Tudi ti, zlata mamica, si med njimi. Odsila si tja, odkoder ni več vrnitve. Nič več je ni na okrog in je nikoli več ne bo, le pekoče solze v tvoji spomin. Končana je našega življenja trnjeva pot, dočim po zemlji divja najhuši vihar, obup in beda, v potokih tečejo solze in kri. Da, mama, prav malo rož je bilo na tvoji življenjski poti, le več je bilo trnja. V prvi svetovni vojni si okusila vojno gorje, zato si po svojih močeh vedno tudi darovala marsikateri dolar za najbolj uboge, četudi sama nisi imela dosti. Ko sem leta 1938 prejela družinski koledar in v njem prebrala Medveškovo povestico Njena moč, sem vzkliznila: Saj pri nas tudi ni bilo dosti drugače. Dala sem jo materi, da jo prečita in dopadla se ji je; dostavila je, da je bila ona sama v takem položaju.

Rada je čitala Prosveto in dopise ter ostalo gradivo. Saj moja mati ni poznala drugega razvedrila kot branje. Naročena je bila na več časopisov in revij. Zanimala se je za svetovne novice in je do zadnjega, do svojih poslednjih dni, vpraševala o razvoju dogodkov. Želela je vedno, da bi dočkala konca te vojne, da bi izvedela za svojega edinega sina, ki ga je pustila v domovini. Toda kruta bolezen jo je pobrala. Zelo je ljubila lepe pesmi, mnogo jih je izstrelila ali pa lastnoročno prepisala in jih vtaknila v knjige, katere smo našli po njeni smrti. Hranila jih bom v njen spomin.

Nekaj knjig je mama prinesla iz starega kraja, med temi Gregorčičeve poezije, ki jih je izdala Mohorjeva družba leta 1908. Vedno se je bala zanje in jih je skrbno čuvala kakor svetinjo. Zadnjo knjižico je kupila iz življenja za življenje, ki jo je spisal Ivan Zupan. V življenju so jo dičile dobre in lepe čednosti, bila nam je dobra in skrbna mati. Želja se ji ni izpolnila, da bi njeno truplo počivalo v lepi gorenski zemlji, ki jo je tako ljubila in tugovala po njej.

Tu sta prva in druga kitica pesmičice Pomladna tožba, ki jo je imela moja mama v knjigi v spomin na svojo rajno mater. Iz tega sklepam, da je pesmica zelo stara.

Ptički po gajih pojo, pojo, rože v dobri cveto, cveto. Moje steg brez pokoja bedi, kakor orlic obstrljeni krevci: Matero ni.

Ptički po gajih pojo, pojo, rože v dobri cveto, cveto. Moje steg brez pokoja bedi, kakor orlic obstrljeni krevci: Matero ni.

Ptički po gajih pojo, pojo, rože v dobri cveto, cveto. Moje steg brez pokoja bedi, kakor orlic obstrljeni krevci: Matero ni.

Draga mamica, počivaj v večnem, nevzdržnem snu v svobodni ameriški zemlji! Tvoja žalujoči hčerka—

Mary Permo.

DVE PISMI IZ
STAREGA KRAJA

Cleveland, O.—Že dolgo se pripravljam, da bi napisala dopis za našo Prosveto, čas pa beži, kajti me gospodinjje smo zelo zaposlene s hišnim delom zlasti spomladi, ko je treba čistiti stanovanje. Zelo rada čitam dopise v Prosveti, ker so tako zanimivi in komaj čakam, da pride Prosveta.

Naj omenim, da se mi je zelo dopadel spis starega naseljenca, ki je svoje doživljanje tako lepo opisal. On je pač veliko prestal, tako tudi njegova Rožica. Čast jima!

Vidim, da se tudi ženske pridno oglašajo v Prosveti. Le tako naprej, kajti na ta način najprej izvem, kako naši ljudje živijo. Srečni smo, da smo tukaj, kajti v stari domovini vlada strašno gorje. Sprva nismo mogli verjeti, da kaj dela Hitler z našimi ljudmi, prej pa tudi Mussolini. Pravili so, da je to samo propaganda, sedaj se je pa izvedelo, da je vse to res, še več pa bomo izvedeli po vojni.

Dne 16. maja je moja svakinja, sestra mojega moža Franca prejela dve pismi iz starega kraja, eno od sestre in eno od prijateljice. Rada bi videla, da jih priobčite, naj rojaki, posebno pa naši ožji rojaki od Fare pri Kočevju, izvedo kako se godi našim ljudjem v domovini. To je grozno, kar so Lahi delali z našimi ljudmi, pa so nekateri rekli, da so naši lahko srečni, ker so prišli pod Italijo, ker oni da ne mučijo Slovencev, kakor to delajo Nemci. Pa se še dobre ljudje katoliškega prepričanja in njihovi predstavniki, ki so proti osvobodilni fronti in proti partizanom, kateri da so pobili mnogo ljudi. Zakaj pa ne povedo, koliko so jih pobili Italijani in Nemci, s katerimi sodelujejo katoliški zastopniki in jim na ta način pomagajo uničevati slovenski narod?

Vsi vemo, da je slovenski narod ponižen. Drugega niso znali naši ljudje kot moliti in delati. Ampak prišel je čas, ko so se dvignili proti okupatorju in proti domačim izdajalcem. Naša sveta dolžnost pa je, da jim v tem boju pomagamo vsi. Zato podpirajmo Sansove podružnice, kajti to je dobra ustanova, ki tukaj pomaga, da bo naš narod končno prišel do svobode.

Večkrat gledam po Prosveti, da bi videla kakšen dopis od naših ožjih rojakov. Videla sem par dopisov Kate Stimate iz Detroita in Karoline Papež iz Slovenije. Le še kaj napišite; vajini dopisi so bili zanimivi.

Prigibno pošiljam gori omenjeni dve pismi iz starega kraja, ki sta bili pisani dne 6. marca in odposlani iz Egipta dne 29. aprila ter sta sem dospeli dne 16. maja. Prvo pismo se glasi:

"Predraga sestra, brat in Olga! Pošiljam Vam prisrčne pozdrave po (cenzurirano). Preseljujamo težke in žalostne čase.

"Draga Franca in Mica! To pismo vama pišem skupaj, ker ne vem, če bi drugače prišlo k vama; poslala sem ga zaeno z Jahaninom pismom po (cenzurirano). Naš Stanko je v Delnicah, pa bo poskrbel, da bo to pismo prišlo v Egipt in od tam naprej do vas. Odkar so pred tremi leti Italijani zasedli naše kraje, smo popolnoma odrezani od ostalega sveta.

"Vsa ta tri leta so bila za vsakega posebej enaka oni dobi, ko je Kristus nosil križ na goro Kalvarijo. Naši možje, sinovi in bratje so hodili vsak s svojim križem ponižanja in trpljenja na svojo goro trpljenja in mučenja. Mnogo jih je ostalo na poti, ker so omagali pod silno težo križa. Enako so naše žene in matere obupavale in vzdihovale, ko so bile primorane gledati svojo dečo, ki jo je sovražnik ubijal in mučil, ali s kroglo ali z gladom. Naposled je gorje, ki smo ga morali doživeti v tem času, a vseeno se poleg vseh težkoc vsak čuti srečnega, da si ohrani le go lo življenje. Vse se bo dalo še nadomestiti, le mlada življenja, ki so padla, se ne bodo povrnila. Dosti je že krvi prelite, a konec še ni na vidiku.

"Koliko so naši možje in fantje prestali po italijanskih zaporih in taboriščih v več kot dveh letih, se ne more povedati. Popolnoma nedolžne so pobrali po hišah in jih odpeljali umirati od gladi in trpinčenja. Našega Polmeta in Jožeta so pred dvema letoma odpeljali v zapor. Zupanova Tina in Lojzeta so tudi odvedli in nič se ne ve, kje se sedaj mučita. Pred sodiščem so sicer bili oproščeni, ampak to ni nič pomagalo, kljub temu so morali v pregnanstvo. Dosti jih je ostalo za vedno tam.

"Noben izmed njih ne bi bil prišel živ domov, ako jim ne bi bili pošiljali paketov. Le to je, da smo šele čez pol leta zvedeli, kje da so, zato jim nismo mogli prej ničesar poslati, tako so nekateri prej umrli od gladi, predno so prešli kaj od nas. Poslali smo, četudi težko, le kar je bilo dovoljeno, ker ni hrane. Vaš Drago je nekje v Nemčiji na delu, a Matijo pokriva črna zemlja

Kitajski bežita s polja, nad katerim so se pojavila japonska letala.

Slovenska zemlja je prepojena s krvjo naših lepih mladih fantov in mož.

"Tudi naše hiše se ni izognila ta strašna neizgoda. Moj sin Matija je bil ubit in sedaj njegove trudne roke počivajo, mi pa trpimo nepopisno žalost. Kmalu bom popolnoma oslepla od samega joka. Drago je bil v Italiji in ko je ta padla, so ga Nemci odpeljali v Nemčijo. Ne vem, če je še živ in kako mu je. V juniju bo dve leti, odkar so šli otroci od hiše. Ančka je že velika. Jaz imam jako slabo srce in slabe noge, ki mi večkrat otečejo. Delat nima kdo. Da bi le dočkali, da pride tako zaželjeni mir, potem bi imeli dovolj za pisati.

"Strah in groza prevladuje po svetu. Da bi vsaj Drago prišel živ domov, potem bi morda lažje živela in Matijo pozabila. Imel je dva volička po leto in pol stara in z njimi se je slikal baš dva tedna predno je šel od doma. Gospodarstvo je bilo v njegovih rokah in brez vsake skrbi sem bila, dokler je bil on doma. Mici piše v Canado, da ne sme jokati, kajti žalost pripelje na rob groba. Vsa dan se vas spominjam. Tu Vam pošiljam majhno sliko mojega ljubljene sina. Želim, da se bi z Vami videla predno umrjem, kar pa gotovo ne bo mogoče. Preprijete najlepše pozdrave vsi skupaj od Vaše do smrti izhirane sestre—Ivane Papež."

Drugo pismo, datirano 6. marca 1944 v Fari, se glasi:

"Draga Franca in Mica! To pismo vama pišem skupaj, ker ne vem, če bi drugače prišlo k vama; poslala sem ga zaeno z Jahaninom pismom po (cenzurirano). Naš Stanko je v Delnicah, pa bo poskrbel, da bo to pismo prišlo v Egipt in od tam naprej do vas. Odkar so pred tremi leti Italijani zasedli naše kraje, smo popolnoma odrezani od ostalega sveta.

"Vsa ta tri leta so bila za vsakega posebej enaka oni dobi, ko je Kristus nosil križ na goro Kalvarijo. Naši možje, sinovi in bratje so hodili vsak s svojim križem ponižanja in trpljenja na svojo goro trpljenja in mučenja. Mnogo jih je ostalo na poti, ker so omagali pod silno težo križa. Enako so naše žene in matere obupavale in vzdihovale, ko so bile primorane gledati svojo dečo, ki jo je sovražnik ubijal in mučil, ali s kroglo ali z gladom. Naposled je gorje, ki smo ga morali doživeti v tem času, a vseeno se poleg vseh težkoc vsak čuti srečnega, da si ohrani le go lo življenje. Vse se bo dalo še nadomestiti, le mlada življenja, ki so padla, se ne bodo povrnila. Dosti je že krvi prelite, a konec še ni na vidiku.

"Koliko so naši možje in fantje prestali po italijanskih zaporih in taboriščih v več kot dveh letih, se ne more povedati. Popolnoma nedolžne so pobrali po hišah in jih odpeljali umirati od gladi in trpinčenja. Našega Polmeta in Jožeta so pred dvema letoma odpeljali v zapor. Zupanova Tina in Lojzeta so tudi odvedli in nič se ne ve, kje se sedaj mučita. Pred sodiščem so sicer bili oproščeni, ampak to ni nič pomagalo, kljub temu so morali v pregnanstvo. Dosti jih je ostalo za vedno tam.

"Noben izmed njih ne bi bil prišel živ domov, ako jim ne bi bili pošiljali paketov. Le to je, da smo šele čez pol leta zvedeli, kje da so, zato jim nismo mogli prej ničesar poslati, tako so nekateri prej umrli od gladi, predno so prešli kaj od nas. Poslali smo, četudi težko, le kar je bilo dovoljeno, ker ni hrane. Vaš Drago je nekje v Nemčiji na delu, a Matijo pokriva črna zemlja

"Zdal bom končala, obenem pa te prosim, Franca, da pošlješ to pismo Micki Jakoševići, da bo tudi ona vedela kako in kaj. Ako je mogoče, pišite nam po teh fantih, saj bodo spet to letali. Želim, da bi bil kmalu mir in da se bi zdravi sestali. Vaša—Štuncarjeva Johana."

Iz zgornjih dveh pisem se jasno vidi, kako se godi našim ljudem v starem kraju, da je mnogo uničenega in da grede še živci ljudi skozi grozno trpljenje, pomanjkanje in bedo, poleg tega pa so v večnem strahu. Pomagajno jim!

Franca Juretič, 126.

ZANIMIVI DOPISI

Bessemer, Pa.—Pazno čitam dopise v Prosveti vsak dan. Nekateri dopisi se mi dopadejo, nekateri pa ne, ampak v vsakem dopisu je nekaj zanimivega, ki je vredno, da ga prečita. Zato se lahko reče, da na splošno so vsi dopisi v Prosveti zanimivi, vsak človek pa ima svoj okus in svoj način opisovanja, kar naredi dopise različne in privlačne.

Kakor mnogim drugim, tako se je tudi meni najbolj dopadel spis starega naseljenca, v katerem je tako živo opisal svoje doživljanje, muke in trpljenje. Na svetu je dosti več krivice nego pravice. Zvesto sem tudi čitala dopis rojaka Pintarja, ki vselej kaj kratkočasnega pove za zabavo in smeh.

Dobro se spominjam leta 1896, ko sem bila v Škofji Loki. Spominjam se tudi prav dobro, da je neki cerkovnik župnišče namazal. Ako bi imela čas, bi morala opisati ta dogodek, kar bi bilo dokaj zanimivo.

Naj omenim, da se sedaj zanimam tudi za Krollove dopise. On tako izvrstno pove, da moraš dolgo premišljevati, če je mogoče trem kačam klopotačam na tako lep način pobegniti. Seveda, on je dostavil, da takim storijam lahko verjamemo ali pa ne. Torej Kroll je uspel, da so kače njega sprostile, Adam pa vsekakor ni imel take sreče; njegove je namreč ena sama kača zapeljala. Današnji ljudje so pač bolj korajžni in se ne pustijo, da bi jih kače premotile. Če so njegovi doživljanji, ki jih opisuje, resnični ali ne, zanimivi pa so. Zadnjič je k svojem dopisu dodal tudi svojo sliko, tako da vemo, da je on pisec svojih dopisov.

Tukaj živim že 38 let in življenje se spreminja na razne načine, kajti tudi razmere se naglo spreminjajo. Mnogo naseljenec je že odšlo v večni pokoj. Mesto Bessemer je žalostno, stari ljudje so otožni, najboljše mlade moči pa so pri vojakih. Kdor se more še gibati, gre delat, kajti dela je sedaj povsod dosti. Dne 30. maja je poteklo 38 let, odkar sem prišla v to mesto, kakor sem prišla v to mesto, kakor sem prej omenila. Če bo moj dopis prišel, bom priložil še kaj napisala.

Ivana Zakrjak.

Nemški vojaki, katere so ujele francoske čete na italijanski fronti.

Izjave antifašističnih voditeljev v starem kraju

SLOVENSKI KRISTJAN SVOJEMU DUHOVNIKU

Profesor EDVARD KOCBEK

(Se nadaljuje.)

V ušesa so mi zazvenele besede: "Bojimo se ga." Izgovoril jih je veren slovenski kmet, ki je vse življenje garal od zore do mraka na krpici zemlje in hotel biti zvest rodu in Bogu. Delo ga je oblikovalo, v delu je grešil in se čistil, vse misli, čustva in želje so šle skozi njegovo utrjeno srce, zemlja mu je začel in konec življenja. Z njo se neha končnost in začne neskončnost, z zemljo je združena ljubezen, vera, poezija. Zaradi zemlje ljubi otroke, romarje, svetnike in reveže. Bog je združen z njegovim trpljenjem, najslajše misli mu vstajajo iz zemeljske umetnosti. Tudi tista daljna, nikoli izgovorjena misel kmetova vstaja iz zemlje. Tista daljna misel na boljši svet. Tista misel, ki je sredi noči tiho povedala: "Bojimo se ga."

Tam pa spi mlad njegov duhovnik, vzgojen med knjigami in v pokorščini brezpogojnemu redu in vsakovrstni oblasti, človek, ki je njegov duh odtrgan od zemlje, izkoreninjen iz časa in prostora, ki je pozabil, da je rojen iz utrjenih nedrij delovnega človeka in da mora služiti slovenskemu človeku na njegovi poti do človečnosti in svetosti. Nekaj zatrtga in nesproščena sem zagledal v mlademu duhovniku, nekaj mrtvega in gluhega je v njem in okrog njega, nekam je zašel in zdaj ne ve, ne kod ne kam.

V bledem in izmučenem kmetu pa sem začutil zvenenje dragocenega in toplega glasu, ki preveva svet in napolnjuje človeštvo z odrešujočo resnico. V njem sem zagledal svetost slovenskega trpljenja in upanja. Zazdel se mi je kakor oče, ki je doživel življenje in smrt in ki so mu oči zazrle Obljubljeno deželo. Po dolgih stoletjih je zagledal znamenje na nebu in zaslutil, da se bo človekova pravica kmalu izkazala. Mi vsi smo izraževalci tega upanja, en pa je dejanski njegov nosilec.

V srcu slovenskega kmeta je zrasla vera v novi svet, kakor po bene cvet v pomladni naravi. Tiho brez hrupa je sprejel spoznanje delovnega človeka in njih posledice. Ni ga prizadelo, ko so mu zaigali dom in zaklali soseda. Ni ga omajalo, ko je njegov duhovnik obsodil njegovo upanje in ga zapisal na listo sumljivih ljudi. Njegova vera ni odvisna od dobrega ali slabega duhovnika. Ko je hranil na Rabu svoje zvesto upanje na boljši svet, je obenem molil rožni venec. Ko je prišlo naden nasilje domačih izdajalcev, je stisnil zobe in umolknil, toda upanja ni izgubil. Ravno tako ravno tisti, ki so popolnoma prepričani o neizbežnosti tistega, kar prihaja. To je zvestoba ljudstva, ki danes mnogo čisteje predstavlja Kriznjanec od njegovih duhovnikov.

Tisto načelo sem vzel ljubilo slovensko ljudstvo s posebno ljubeznijo. Pridružil sem se mu popolnoma in se ga tesno oklenil. Politični in družbeni vlogi, ki jo ljudstvo igra v današnji zgodovini, se pridružijo še duhovna vloga. Ljudstvo ni le občestvo dela, ampak občestvo najzvestejših in najčistejših ljudi. Ljudstvo predstavlja zgodovinske sile in posebno pravno zadržanje teh sil. Ljudstvo je občestvo tistih, ki so mu obljubljeni blagor in vzvišeno dostojanstvo v občestvu svetnikov.

Nasloniti se na ljudstvo se ne pravi le zaupati v njegovo družbeno tvornost, ampak zaupati tudi v njegovo pravno poslanstvo. Ljudstvo je danes nosilec človečnosti in svetosti. Vsem, ki so izšli iz ljudstva, je postavljena zapoved, da se povrnejo k svojemu ljudstvu in z njimi zaživijo.

Kdor občuti resnično ljubezen do človeka, ga mora vzbujati v ljudstvu, stopiti mora v ljudsko občestvo, z njim živeti in trpeti. Če pa to ljubezen premorem, potem moram izraziti jo brezpogojno, pa naj ima ljudstvo prav ali ne. Z ljubečim bitjem je treba živeti in umreti. Kako naj ljubim ljudstvo, če se ne spojim z njegovo usodo? V spomin mi prihajajo besede krščanske mislece: "Pred to preteklim dobro in zlo, ki ga je pričakovati od zgodovinskih sil ljudstva, se moram odločiti za sožitje in sočutje z njim."

To je moja misel, ki jo izražam slovenskemu duhovniku. Kristjan ne sme v nobenem primeru prenehati živeti s svojim ljudstvom. Kristus je pretakal solze žalosti in veselja nad svojim ljudstvom, kajti ljubil ga je kot Bog in kot človek. Kristus je ljubil ravno njega. Prav to je znamenje Kristusa samega, da se njegov evangelij oznanja ubogim in trepečim. Zato je mesto slovenskega duhovnika danes edinole na strani ljudstva, to se pravi med tistimi, ki najbolj hrepenijo po svobodi, resnici in pravičju. Kakšna prilika za vse tiste, ki verujejo, upajo in ljubijo. Tu se ustvarja zgodovina, tu se oblikuje človeški rod, tu se odrešuje človek in narod.

Zato se dvigni, slovenski duhovnik, in poln odrešenjskega nemirja pohiti med borec in ustvarjalce novega življenja, da zaživiš med ljudstvom novega človeka in novega kristjana. Prelomi s svojimi stajnimi predhodniki in s svojo meščansko okolico ter se pridruži novemu ljudstvu. Mi vsi te čakamo, kristjani in nekristjani. Po svoji misli, ki nam je evangelijsko delovanje postalo najbližji ukaz. Želimo, da se v vas prebudijo prave duhovniške moči in se postavijo v službo bližnjemu.

(Dalje prihodnjič)

Predsednik Roosevelt podpisuje charter, sprejet na konferenci mednarodnega delavskega urada v Philadelphiji, v navzočnosti državnega tajnika Hulla, Walterja Nasha, predsednika urada, in Edwarda Phelana, tajnika urada.

Zemljevid južne Italije, kjer so zavezniške armade v ofenzivi

Iz urada ZOJSA:

Smrt partizana Nikole Mirkoviča

Dne 2. maja 1944. je umrl, kakor nam javlja neusmiljena vest, "nekje v Jugoslaviji" v borbi proti nacistom in njihovim pomagačem, partizanske smrti Nikola Mirkovič.

Mirkovičeva smrt je izraz veličine in tragedije mladih srbskih in jugoslovanskih intelektualnih generacij. Rojen za knjige in študije, vaje na raziskovanje po arhivih in knjižnicah, s peresom v roki na delu pri znanstvenih raziskovanjih. Še iz gimnazijskih let — komaj šestnajst let je bil star, ko je začel objavljati prve resne študije iz ekonomije — z najboljšo znanstveno izobrazbo od doktorata na belgradski univerzi, ki ga je dobil kot najmlajši dijak, pa do studija v Nemčiji, Franciji, Angliji in Ameriki, z lepo družinsko izobrazbo in tradicijo, znanjem jezikov, je poginil na bojni fronti z bomo in avtomatsko puško v roki.

Glas krvi, kakor glas prašume, ga je nepremagljivo klical, da ne izostane iz vrst svojih tovarišev belgradske univerze, svojih mladih bratov po bregovih in strminah Balkana, na katerih mlada pleča je zgodovina naložila breme, kakršnega do sedaj ni nosila nobena generacija: ustvarjanje lepše, pravičnejše, moralnejše usode.

Daleč od domovine, na važnih študijah v Ameriki, se Nikola Mirkovič, čestiti predstavnik svoje generacije, daljni potomec Hajduk Veljaka, ni zadovoljil, da bi izpolnjeval svoje življenje s peresom in ni poskušal, da si reši življenje. Odložil je pero, odrekal se ambiciji znanstvene kariere, udobnosti in gotovosti, ter se javil kot jugoslovanski državljani v ameriško armado zato, da ga pošljejo v Jugoslavijo. Komaj sedem mesecev kasneje, izvršujoč junaški partizanski podvig, kamor sta vodila njegovo srce in intelektualna hrabrost njegovo šibko roko — padel na tleh osvobodene in prerojene domovine. "Akademsko delo ni sedaj zame" — je rekel tovarišu kratko pred smrtjo — "moram v akcijo, potem pa se bom vrnil na akademsko delo."

Ne, Mirkovič se ne vrne več na akademsko delo, kakor se ne bodo vrnilli toliki izmed njegovih drugov z univerze. "Potrebno je bilo" — je rekel Tito — "da se prelijejo reke dragocene narodne krvi, potrebno je bilo, da izginejo desetine tisočev najboljših sinov našega naroda zato, da na koncu prodre resnica o Jugoslaviji med človeštvo. Morda nikoli prej ni majhen narod plačal tako drago, da prečisti svet, da je kri, ki se preliva v Jugoslaviji, njegova lastna kri." V to reko krvi najbolj ših se je zlija tudi kri našega Nikole Mirkoviča.

Idealizem, samozatajevanje, altruizem, vera v zmago morale in pravice, to je veličina Mirkovičeve generacije, toda je tragedija za narod v dragocenosti žrtve, ki bi bile lahko izostale. Nikola Mirkovič z dragocenim nacionalnim znanjem in inteligenco in še bolj dragoceno nacionalno moralno, je ravno kot Srb, kot Srbijane, potomec nacionalno pomembne družine čutil, da sloni na njem še težja odgovornost in je na klevete na srbsko v Jugoslaviji, kjer se je nemoralno in krvavo po nemarnem imenovali srbsko ime, odgovoril z najlepšim, najplemenitejšim odgovorom: položil je komaj razvit cvet svojega življenja na žrtvenik svojega naroda in njegove bodočnosti.

Če bi šla borba v Jugoslaviji samo proti tujim osvajačem, bi

mogli dragoceni Mirkovič ostati prihranjeni, toda ker se borba vrši proti izdajalcem in notranjim zatiralcem, brez odstranitve katerih ni nove Jugoslavije in resnične srbsko-hrvatsko-slovenske enote, morajo giniti ravno dragoceni Mirkovič.

Ko je umrl Nikola Tesla, mi je Nikola Mirkovič, akoravno je bil moj sodelavec, s katerim sva se videla dnevno, napisal pismo, ki najbolj karakterizira njega in njegovo generacijo:

"Čutim potrebo, da Vam napišem pismo, ker bi ustno težko govoril z Vami."

Bivajoč v Vaši bližini zadnje leto in pol, sem imel priliko biti posredno, skozi Vas, zelo blizu Nikoli Tesli. Žal mi je, da ga nisem nikdar imel prilike videti. Morda je to še boljše: tako bo ostal zame samo čista ideja, kakršnega sem imel v mislih, odkar sem čul prikrat o njem kot gimnazijec v Belgradu. Vem, da me boste razumeli, če Vam povem, da čutim z Vami, stalno in intenzivno. Samo dejstvo, da nikdar v življenju nisem plakal, me je zadržalo onega jutra, ko

sem izvedel za njegovo smrt, da nisem prišel.

Mislil, da se plemeniti starec ne bi bil mogel lepše raziti z življenjem. Čeprav ste mnogo krat trpeli, ko ste govorili o siromaštvu in osamelosti svojega uca, mislim, da mu bo to dalo tem večjo moč in veličino pri bodočih pokoljenjih, ki bodo čitala o življenju in delih Nikole Tesle. Bolje je tako. Asketsko, idealistično življenje, popolnoma posvečeno človeštvu in njegovi službi, se ni moglo zavrniti drugace.

Za Vas osebo, in tudi za nas, Vaše prijatelje, bo ostal po teh par težkih dneh, občutek ponosa in hvalečnosti za Teslino delo. Jaz osebno bom ostal neizmerno hvaležen okolnosti in Vam, da sem živel to zadnje leto v atmosferi, kjer se je čutila prisotnost našega velikega rojaka. Na mlade ljudi, ki so morda še v procesu formiranja, zapušča to stalno in globoko sled. Posebno danes, ko se značaji in vrednosti lomijo pod pritiskom sile in konfuzije."

Pritisk sile in konfuzije ni zlomil značaja in vrednosti Mirkovičeve. O tem najbolj priča Mirkovičev grob v partizanski Jugoslaviji.

Sava N. Kosanovič.

Tretja obletnica

Radio-govor prof. Borisa Furlana v Londonu 29. aprila.

Dne 27. aprila se je dopolnilo tretje leto, kar so se najbolj sinovi slovenskega naroda združili v Osvobodilni fronti in začeli borbo za končno osvoboditev vsega slovenskega ozemlja in vseh slovenskih ljudi.

S ponosom in samozavestjo smejo započetniki OF gledati nazaj na to triletno herojsko razdobje slovenske zgodovine: ponos je utemeljen v doseženih uspehih in v poniževalnih porazih, zadanih dan za dnem nadmočnemu in oholemu nacifašističnemu okupatorju. Samozavest pa je opravljena po zavesti, da je prvič v naši 1400-letni zgodovini velika doba našla velike ljudi, do kraja sveste velike historične misije in odločene, da to misijo do kraja tudi izpolnijo. Odslej in za dobo, ki pride, bosta ponos in samozavest, utrjena in učvrščena po OF, trajna znaka slovenskega narodnega značaja, odključena in oblikujoča bodočo zgodovino Slovenije.

Ponos in samozavest sta skupno s čutom in smislom za mero odključujoča znaka samozavestnega človeka in svobodnega naroda. In ni slučaj, da so zakletli sovražniki slovenstva po sili historičnega razvoja morali v skrajnost, to je, do kolaboracije z nacifašističnimi sovražniki. Njih antislovenstvo, ki se izražalo danes v sovražnosti napram OF je star pojav naše politične zgodovine.

Naši domači nasprotniki so proti OF zaradi tega, ker hočejo servilnost, ponižnost in udanost ohraniti kot osnovni narodni značaj. Odtod vsi klaverni poskusi v naši politični preteklosti, ki so nas hoteli prepričati, da nismo zmorni lastne državnosti, in da je za nas primerna in zadostna municipalna avtonomija. A to avtonomijo nam za ceno kolaboracije vsak okupator rade volje zajame. In tako je one Slovence, ki so v preteklosti sistematično gojili čustvo znanja in politične manjvrednosti, logika razvoja pritrjala v tabor, ki je nasprotnik slovenstva in vsega človečanstva.

Slovenske mase so pred tremi leti do kraja izprevedele, kam vodi pot politične in moralne

servilnosti, ki so jo prepovedovali lažni vodniki naroda, ter jasno spoznale, da je mogoče graditi slovensko narodno stavbo in jugoslovansko državno zgradnjo samo na osnovah, ki jih je položila OF. Zato so se združili v OF in v NOV za brezkompromisno borbo proti nacifašističnemu okupatorju, in proti vsem, ki mu duhovno ali materialno pomagajo.

Mar naši notranji pomagači okupatorja še vedno ne uvidevajo, da so se s svojim početjem postavili izven naroda? Mar ne spoznajo, da tečejo poslednji trenutki, ko se še morejo vključiti v vsenarodno gibanje OF in se uvrstiti v slavno borbo za dokončno, moralno in materialno osvoboditev slovenskega naroda? Naj se otresejo in sprostijo spon in predsodkov preteklosti, in spoznali bodo zadovoljstvo duhovne svobode in radost, ki jo daje borba za njeno ustvarjanje.

Po zaslugi OF se je slovenski narod zedinil. Skupno z vsemi narodi Jugoslavije vodi v NOV, pod vodstvom maršala Tita, borbo za slovensko državnost v novi, resnično demokratični in federativni Jugoslaviji. V njej se bo, po mnogih sto letih nečlovečnega trpljenja, zmot in zablod, dokončno izpolnila naša skupna usoda. Davno pred prihodnjo obletnico OF bo vse ozemlje Jugoslovancev osvobodeno od sovražnika in prvič v naši zgodovini bomo zaživel resnično svobodo, duhovno in materialno, sebi in človeštvu v dobro. V mukah in trpljenju sedanjosti vidimo že zarjo novega človeštva in nove človečnosti. Ustvarjanje tega ideala za slovenski narod, to je smisel in historična sinteza borbe, ki jo vodi OF.

ZOJSA.

Nemci aretirali bolgarskega generala

Ankara, Turčija, 1. junija. — Potniki, ki so dospeli v Istanbul, so povedali, da so Nemci aretirali generala Konstantina Lucasa, bivšega šefa bolgarske armade, in več drugih bolgarskih vojaških častnikov. Vsi so bili obtoženi zarote.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor
VINCENT CANKAR, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjski 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3587 W. 63th St., Cleveland 7, Ohio

Distriktni podpredsedniki
JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7025 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 3070 Randall St., St. Louis 7, Mo.
URSULA AMROZICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šestno okrožje 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor
MATH PETROVICH, predsednik 253 E. 151st St., Cleveland 16, Ohio
VINCENT CANKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RONALD J. LOTRICH 1807 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH 700 E. 260th St., Euclid 17, O.

Porotni odbor
ANTON SHULAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH 315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIC 19011 Muskhoka Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK 772 E. 185th Street, Cleveland 13, Ohio

Nadzorni odbor
FRANK ZAITZ, predsednik 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVESEK 15013 Upton Ave., Cleveland 16, Ohio
ANDREW GRUM 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 23 Westcote Ave., Peru, Ill.

Glavni skrbniki
DR. JOHN J. ZAVERTNIK 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Finci so naveličani vojne

Stockholm. (ONA) — Prvič, odkar se je pričela vojna, je večje število finskih beguncev pritežalo na Švedsko. Mnogi od teh beguncev so mladi finaki vojaki, ki so dezertirali.

Po poročilu iz dobro poučenih švedskih krogov so begunci predhodniki velike migracije, za katero se švedska vlada že pripravlja.

Ministrstvo za socialne zadeve se je ravno odločilo za ustanovitev posebne komisije za finake begunce, ki se bo sčasoma razvila v samostojen oddelek ministrstva.

Po poročilu poročevalca štokholmskega časopisa Morgontindningen je prišlo 69 Fincev v Umeaa, ki leži v Botnijskem zalivu. V skupini je bilo 40 okoli 25 let starih vojakov. Prišli so po dvodnevni nevarnosti polni vojni preki divjega zaliva v veslaških ladjah.

Večina beguncev je dejala, da so pritežali, ker so se naveličali vojne.

V Štokholm je prišel direktor Stiller iz Helsinka, da uredi zaradi transporta iz Finske stodeletih židovskih beguncev, med katerimi se nahaja slavnih avstrijski godbenik in drugi znameniti intelektualci. To so begunci, ki so odšli iz Nemčije na Finsko leta 1938. Gestapovi so ponovno poizkušali doseči njihovo deportacijo na Poljsko, a končno so ti le dobili švedske vize.

Vseslovanski odbor v Angliji

Združeni odbor J. S. A. v New Yorku je dobil iz Londona sleden brzojav o organizaciji Vseslovanskega odbora v Angliji:

"Prosimo vas, da objavite ameriško-slovenski organizaciji ustanovitve Vseslovanskega odbora v Angliji in izvolite sledečih oseb v njegovo upravo:

Predsednik Prokop Masec, predsednik Čehoslovanskega narodnega sveta; podpredsedniki: Štefan Ivanovski, poljski odvetnik; prof. Boris Furlan, predsednik Zedinjenega odbora južnih Slovanov v Angliji; Vlado Clementis, bivši slovaški zastopnik čehoslovanskega parlamenta; tajniki: Vilem Novy, češki novinar; Mihajlo Petrovič, srbski novinar in predsednik Jugoslovanskega novinarskega združenja v Londonu.

Predsednik odbora za tisk Michael Padev, bolgarski avtor in novinar. Na čelo odbora za kulturo je izbran Jan Jagodin, poljski publicist in na čelo ekonomskega odbora Rudolf Bičanič, hrvaški ekonom.

Odbor je sklical za četrtek, 25. maja, v Kingway Hall v Londonu Vseslovanski kongres, na katerem so bili glavni govorniki Boris Furlan, Mihajlo Petro-

Poljaki zahtevajo ozemlje na zapadu

London. (ONA) — Precej zanimanja je vzbudil ponatis izvečka iz tajnega memoranduma člana poljskega kabineta, ki je za vključitev Vzhodne Pruske, Danega in celo gornje Šlezije v povojno Poljsko.

Spomenico je pripravil minister Marjan Seyda septembra 1942. Izveček razprave o bodoči poljsko-nemški meji je bil prvič ponatisen kot dodatek v knjižici "Nemško-poljska meja", ki jo je spisal J. M. Wintewicz.

Ravno sedaj je spomenica političnega pomena. To pa zato, ker se trudi, da bi uredili poljsko-rusko vprašanje teritorija po prijateljski, in Rusi so tudi obljubili, da bodo podpirali to zahtevo, če bo meja Curzonove linije obveljala.

Argument, ki ga prinaša Seyda v svoji spomenici, obstoji v tem, da versajska pogodba ni upoštevala nasilnega ponemčevanja, ki se je vršilo stoletja v Vzhodni Pruski, Pomeraniji in Šleziji. Tisti, ki so izdelali versajski mir, tudi niso upoštevali gospodarske potrebe Poljske, kakor tudi njeno vojaško varnost. S tem, da so proglasili Danzig kot svobodno mesto, so povzročili, da je postalo središče nemških intrig, medtem ko je Vzhodna Prusija postala središče nemškega ponovnega oboroževanja.

Seyda poudarja, da bo ena prednost priključitve Daninga in Vzhodne Pruske k Poljski skrajšanje poljsko-nemške meje od 1263 na 785 milj.

Seyda pravi, da bi priključitev druge polovice gornje Šlezije bila prva stopnja teritorialne združitve med Poljsko in Čehoslovako.

Zgornja Šlezija v nemških rokah je strateški klin med Poljsko in Čehoslovako, ki bi ga z omenjenimi spremembami odpravili. Poleg tega pa je ta provinca organski del sošednje premogokopne pokrajine na Poljskem.

Seyda zaključuje z zahtevo, da se poljsko-nemška meja še bolj izravna s tem, da se premakne proti zapadu zato, da se zagotovi varnost poljskih pristanišč.

vič, Vlado Clementis in prof. Seaton Watson, znani angleški strokovnjak za slavizem."

Združeni odbor jugo-slovanskih Amerikancev pozdravlja ustanovitev Vseslovanskega kongresa v Angliji, ker pomeni korak dalje k cilju bratskega sodelovanja med slovanskimi narodi in krepitvi demokratičnih antifašističnih sil po vsem svetu.

ZOJSA.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Nova pokoljenja pa so se porodila nenadoma kot iz nič pod mrzlim luninim svitom na povabljeni, sočni travi, v sencih molččega, hladnega in dišečega drevja.

Toda Jurij Svarožič, ki se je skupaj s Safovim pečal s politiko, z izobraževalnimi krožki in z branjem najnovejših knjig, je mislil, da biva prav v tem njegovo pravo življenje, rešitev in uteha vsega njegovega nemira in dvomov. Toda naj je še toliko bral, še toliko deževal, mu je bilo vse pusto in težko in življenje je bilo mrtvo. Razvel se je samo v tistih trenutkih, ko se je počutil zdravega in močnega in je bil zaljubljen v kako žensko.

Izpočetka so se mu zdele vse mlade in lepe ženske enako zanimive in so ga enako dražile, kmalu se je pa med njimi začela dvigati ena sama in je polagoma vzela drugim vse njihove barve in čarobno ter stala pred njim posebej, sama, krasna in mila kot spomladaj vitka breza na robu gozda.

Bila je zelo lepa, visoke postave, debela in močna; pri hoji je pri vsakem koraku izbočila visoke in lepe prsti; glavo je nosila pokoncu na močnem, belem vratu; zvonko se je smejala in lepo je pela. Čeprav je mnogo brala, je ljubila pametne misli in svoje pesmi.

Popolnoma jo je utešilo samo takrat, kadar je napenjala svoje moči, pritisnila na kaj s prožnimi prami in z vso močjo kaj zgrabila z rokama, se upirala z nogami, se smejala, pela in gledala močne in lepe moške. Včasih, ko je mogočno pripekalo sonce in prežgalo vse, kar je bilo temnega, ali pa ko je sijala luna na temnem nebu, bi se rada slekla in stekla naga po zeleni travi, skočila v temno, valujočo vodo, nekoga čakala in iskala ter ga vabila s pojočimi kriki.

Ce je bil Jurij zraven nje, se je vznemirjal in porajale so se mu neznane, še neizkoriščene moči. Vpričo nje je govoril njegov jezik živahneje, mišice so mu postale močnejše, srce krepkejšo in razum gibljivejši. Ves dan je mislil nanjo, zvečer jo je pa šel iskat in skrivati celo pred samim seboj.

V njegovi duši je pa bilo nekaj razjednega, težkega, kar se je postavljalo po robu sili, ki je hotela iz notranjosti na prosto. Vsako čustvo, ki je vzkliklo v njem, je ustavljal in zasiljeval, čustvo je pa mrknilo, ovelo in izgubilo liste kot cvetlica od mraza. Kadar se je spraševal, kaj ga vleče h Karsavini, si je odgovarjal: spolni nagon in nič drugega — toda ta robota beseda je vzbujala v njem, čeprav ni niti sam vedel zakaj, malomarno zaničevanje, ki je bilo težko njemu samemu.

Medtem se je pa tvorila med njima tajinstvena vez in kot v zrcalu je vsaka njegova kretnja odsevala v njej in vsaka njegova v njem.

Karsavina ni mislila na to, kaj se vrši v njej, vendar se je veselila svojega novega čustva in se ga bala, želela in skušala ga je skriti pred drugimi, da bi bilo popolno in da bi nedotaknjeno ostalo samo njeno. Mučilo jo je, da ne more razumeti vsega, kar se je vršilo v duši in v telesu tega lepega in milega ji človeka. Sčasoma se ji je pa zdelo, da ni med njima ničesar in takrat je trpela, se jokala in mučila, kakor da bi bila izgubila veliko bogastvo. Vendar je pozornost drugih moških, ki so prihajali k njej in jo gledali z nenavadnimi, umljivimi in neumljivimi očmi, ni mogla ne utešiti ne razdražiti.

In zato je Karsavina zlasti tedaj, ko je bila prepičana, da jo Jurij ljubi in se je vsa razveljala od tega kot nevesta, vznemirjala druge in

tudi njo so vznemirjale skrivnostne strastne želje. Posebno nenavadno vznemirjenost je občutila v sebi takrat, kadar se ji je približal Sanin s svojimi širokimi ramami, mirnimi očmi in samozavestnimi, močnimi kretnjami. Kadar se je zasačila pri tem skrivnostnem vznemirjenju, se je prestrašila in se smatrala za grdo žensko, a kljub temu je radovedna gledala Sanina.

Tisti dan zvečer, ko je Lida doživela svojo težko dramo, sta se Jurij in Karsavina srečala v knjižnici. Pozdravila sta se po navadi in se lotila vsak svojega posla. Karsavina je izbirala knjige, Jurij je pa pregledoval petrograjske časnike. Bogve zakaj se je pa izšlo tako, da sta odšla hkratu in šla skupaj po že praznih ulicah, ki so bile živahno svetle od lune.

Ozračje je bilo nenavadno tiho; samo po daljavi omiljeno ropotanje nočnega čuvaja in lajanje majhnega psička nekje za dvoriščem se je čulo. V drevoredu sta naletela na neznan družbo, ki je sedela v senci dreves. Tam se je čulo živahno govorjenje in videla sta žareče luči cigaret, ki so za hip razsvetlile brke in brade. Ko sta šla že mimo njih, je zapel čisti in veseli moški glas:

Srce krasotice
kot sapica s poljan!

Predno sta prišla do Karsavininega stanovanja, sta se usedla na klopico pri tujih vratih v globoki senci, odkoder je bilo videti široko, po luni enakomerno razsvetljeno ulico, na koncu nje pa bel zid okrog cerkve in temne lipe, ki se je nad njimi mrzlo kot zvezde blesketal v nebu križ.

"Poglejta, kako je lepo!" je pojoče dejala Karsavina in pokazala z roko.

Jurij se je v naglici z užitkom ozrl na njeno belo, polno ramo, ki se je okroglo blesketala skozi široki vrat ukrajinske obleke in je zastlil nevzdržno željo, da bi jo stisnil in poljubil njene puhle, sočne ustnice, ki so bile odprte tako blizu njegovih. Hipoma je začutil, da je to treba, da ona sama to čaka, želi in se boji.

Toda namesto tega je nekako izpustil ugodni trenutek in oslabil ter samo skrivil ustnice in smešno hrknil.

"Kaj mislite?" je vprašala Karsavina.

"Tako, nič..." je odgovoril Jurij in zadržal strašno trepetanje v nogah: "že preveč je lepo." Molčala sta in tiho prislupljala oddaljenim glasovom, ki so odmevali iz temnih vrtov in streh, odsevajočih v mesečini.

"Ali ste bili kdaj zaljubljeni?" je hipoma vprašala Karsavina.

"Bil," je počasi odgovoril Jurij. "Kaj pa, če bi povedal?" si je mrzlično mislil in srce mu je zastajalo. "Tudi zdaj sem zaljubljen," je dejal.

"V koga?" je zadržala Karsavina, polna gotovosti in strahu.

"I v vas!" je odgovoril Jurij; skušal je reči kakor za šalo, a ni zadel tona. Sklonil se je pri tem k njej in ji pogledal v oči, ki so se čudovito lesketale v senci.

Ona se je hitro in prestrašeno ozrla vanj in njen prestrašeni blaženi obraz je bil poln pričakovanja.

Jurij jo je hotel objeti. Že je začutil pod svojimi rokama mehke, hladne rame in prožne prsti, a se je prestrašil, zopet zamudil ugodni trenutek in ne da bi imel moči, ne da bi mislil storiti to, kar je hotel, je v zadregi in navidezno zazdehal.

(Dalje prihodnjič.)

Filmska igralka Trudy Marshall

pravljaj za pot, je stal pri oknu in držal na uzdi prašnega konja, ki je imel bolne noge; za oknom sta se v najslabši otožnosti zibala kmeta; njuna otožnost, živnetko kozarcev in pogled na to osrečujoče pijančevanje so napolnili tudi njegovo dušo z otožnostjo in ni se mogel premagati, tako zelo ga je vlekel k njima — tako rad bi pil z njima bratovščino, se pogovarjal, opil in se končno v veselje pijanosti zvrnil na tla in ležal tam do jutra.

In jezdil je daleč pred fantičem, da bi nikdo ne videl, da gre fantič za njim, da gre po njegovi sledi. Njegov koščen, visoki konj ga je nesel hitro; ob straneh so mu bingljale noge in pod pazduho je nosil palico, ki jo je rabil, da je z njo naganjal ovce. Široka stopnja pot se je razprostirala kakor bela reka za vasio. Jezdec in za njim pešec sta zavila v stepe in izginila v njeni brezmejni širini, tišini in belini. Zlata pšenica, ki je zakrila pešča, je šelestela in samo mč na konju se je premikal nad njo, kakor bi se peljal v čolnu. Na nekem ovinku je zadržal konja in je počakal fantiča. Ta se ni prav nič podvizal in krošnja mu je na nosilni vrvi narahlo škripala.

"Od tu moraš hoditi zmeraj naravnost..." tako dosepeš v Verhnjajo Labodo," je rekel Fedosej in pokazal s palico naravnost.

"Hvala ti, da si me spremljal..." tu sem izbral zate knjigo, stari, kakor sem ti obljubil," je veselo in živo rekel fantič.

Fedosej je vzel knjigo, jo vtaknil v plašč, fant pa je odkorakal dalje, prav tako umerjeno in ne da bi se podvizal, kakor je bil vajen. Že je bil precej daleč sredi dušečega pšenčnega polja, ko je nenadoma zaslišal za sabo neenakomerne udarce kopit. Obrnil se je in zagledal svojega spremljevalca, kako je dirjal po beli poti. Suhotni konj je divje udarjal s kopiti, da je starec na njem kar odkakoval.

"Stoj... stoj..." je zaklical Fedosej, "nisi mi dal prave knjige..."

Zadržal je konja, fantič je obrnil obraz k njemu; tedaj je pa nenadoma zamahnil s težko palico in ga z vso silo udaril po glavi. Fantič je počepnil, se zgrabil z obema rokama za glavo in

pobegnil, toda Fedosej je treščil s konja in ga dohitel tik ob pšenčnem polju.

"Ne, čakaj..." je rekel z divjim glasom in je jezno bil mladica, ki je sklonjen bežal...

Po brazdi ga je zavlekel globoko v pšenčno polje. Tam se je nagnil nad fantičem, ga preiskal, našel na pas privezano mošnjo in v njej tri trirubelske bankovce in nekoliko srebra... Dolgo ga je še preiskoval, mu slekel čevlje z nog in odvil bojke — toda nobenega denarja ni imel več pri sebi. Nato je prebrskal knjige v škati in iskal med njimi denar, toda v njej so bile modre, zelene, rdeče knjige — ne pa denar. Zganjene bankovce in srebro je spravil v svojo mošnjo, se še enkrat ozrl na mladiceva odprta usta in rekel:

"Ničesar mi nisi hotel dati o našem najmilostljivejšem gospodu Jezusu Kristusu... Ničesar o gospodu našega telesa, o tolažniku... Čemu pa naj berem o ovci, o ovci vem sam vse..."

Dolgo je še uravnaval pšenčne bilke, da bi se ne videlo, da leži tam človek, in da bi ostal tam do žetve; ko je bilke previdno vzravnal, je zapustil polje. Njegov stari, koščen konj je stal na poti na istem mestu, kjer ga je bil zapustil. Zajahal ga je in odjezdil v skok. Na nebu je plaval zlati mesec. Večer na zarja je zmeraj bolj bledele. Blizu vasko meje je v neki dolini pognal konja na nočno pašo in se po ovinkih napotil v dvor. Ko je hodil, mu je pot kar polzela pod nogami, tako nepotrepežljiv je bil. Kmeta sta še zmeraj pijančevala v krčmi. Zložno je vstopil, odložil kožuh in kučmo, sedel k mizi in ponižno rekel, paže, da bi se mu glas ne tresel od sreče:

"Hej, brat, tudi meni polovičko in malo klobase..."

Srečen in pijan od ponosa in užitka je sedel v kotu. Danes si je mogel privoščiti veselo urico, smel je veseljačiti, kakor dolgo je hotel in kakor še nikoli ni, in duša mu je bila polna dobrote in širokosrčnosti, do vseh ljudi. Krčmar mu je prinesel majhno, belo, steklenico in nekoliko klobase. Mirno si je nalil kozarec, ga počasi dvignil k ustnicam, kakor bi bil pri svetem obhajilu, in ga v dušek izpil. In takoj se mu je po vsem telesu razlegla prijetna toplota, oplaknila mu ves prah, ki ga je požrl, prepočila kislikast ovčji duh, ki je bil z njim ves prepojen, in mesec se je plavajoč oddaljil iz okna; zunaj na vasi pa so dekleta tako lepo pela, da je Fedosej skimal z glavo in se smejal od sreče in otožnosti.

Pozneje sta priselila kmeta k njemu, že davno sta bila vse zapravila, in zase in za njiju je še enkrat naročil žganje in prigrizek.

"Pijta, brata, jaz plačam vse," je rekel in se prijel za prga, hoteč pokazati, koliko denarja ima; izvlekel pa je knjigo, ki mu jo je dal mladec za slovo. Dolgo se ni mogel spomniti, odkod ta knjiga, nato pa se je zamisljal, ravnodušno zamahnil z roko in rekel:

"Čudno... o vsem tiskajo danes knjige... tudi o ovci tiskajo... in o čebeli tiskajo... pogledajta čebelo, kako leze iz panja... O našem usmiljenem in vseposod priučujočem gospodu bogu pa ničesar ne tiskajo. Vprašam ga po našem gospodu bogu, on mi pa da tole o čebeli. Kaj pa naj počnem z njo, s čebelo... naših krajev ona ne ljubi. Vetrer je pri nas presuh. Drugače

Razni mali oglasi

Hotelske služkinje
in čistilke

STALNO DELO
DOBRE DELOVNE OKOLIŠČINE
"Full" ali "part time," kakor želite.
\$87.50 na mesec. Oglasite se v
"housekeeper's office."

EDGEWATER BEACH HOTEL
5349 Sheridan Road

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 na teden, se jim to pristoje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	Za Chicago in okolice
1 tednik in..... \$6.00	1 tednik in..... \$7.50
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.80
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1. Ime..... Čl. družita št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2..... Čl. družita št.....

3..... Čl. družita št.....

4..... Čl. družita št.....

5..... Čl. družita št.....

Mesto..... Driava.....

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Modro runo.

Vladimir Lidin

2

"Nisem tvoj svetovalec. Sam moraš najbolje vedeti, kod je tvoja pot. Če pa me hočeš kot starejšega moža vprašati za svet, potem ti že moram povedati, da nisem samo ovčji pastir, nego sem bil že tudi v različnih mestih in se v marsikateri reči spoznam—in tako ti nasvetujem: podnevi prehodiš v stepi eno miljo, ponoči pa jih imaš, ne da bi opazil, kar hitro deset za sabo. Skozi stepo se mora hoditi, ko je hladno, sedaj so noči svetle kakor dan. Večerna in jutranja zarja se objemata—to je naša noč. Če se torej napotiš v mesečini, ko je mesec visoko na nebu, in odideš, boš imel popolnoma belo pot, brez vsake senče; ob jutranji zarji, ko bo še hladno, prispel v Verhnjajo Labodo. Jutri bo tam, semenj, zato bo v vasi veselo in mogoče se boš tam iznebil vsega blaga..." "Tak je moj nasvet."

"Nu, pa grem," je rekel dečko hitro in zaupljivo.

"Kadar zvide mesec, moraš oditi. Počakaj še urico ali dve

in se potem napoti. Peljal te bom v stepe in ti pokazal pravo pot. Moram itak gnati konja na nočno pašo. Ti mi pa daj za to knjigo o našem usmiljenem gospodu bogu..."

"Z verskimi knjigami ne trgujem," je rekel dečko, smeječ se, "pač pa s takimi, ki pišejo o poljedelstvu ali o čebelarenju..."

"Nu, dobro, pa mi daj knjigo o čebelah..." vendar čebela ne ljubi naših krajev. Vetrer je tu presuh."

Fant je ostal sam, razprostrl strgan jopič in legel za urico. Kmalu nato sta prišla dva opita kmeta in zahtevala žganja in klobaso. Fedosej ju je dvakrat pogledal s svojimi zaprašenimi starčevskimi očmi, kako sta trčila s kozarcema, se objela in pila, in srce se mu je stisnilo, da je smel samo gledati, kako se drugi opijajo. Med tem se je zgrnila nad stepo dišeča noč. Ugasujoča večerna zarja se je lesketala na svodu kakor rdeč vzorec čipk, postala ročasta, nato zelenkasta in bledikasta; debeli, orjaški, rjavkastordeči mesec je mračno vžlel, se pozlatal, dvigal višje in sipal bela ogrinjala na stepo, na stepno pot. V

brezrosni noči so hreščali, cvrčali in neutrudno hrumeli travni hrošči in škrtatje. Fedosej je stopil mimo pijanih kmetov in zaspanega krčmarja in zbudil fantiča. Medtem ko se je pri-

KUHARSKA KNJIGA:
Recipes of All Nations
RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA
STANE SEDAJ \$2.50

→ Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani ←

Recepti so napisani v angleškem jeziku; porokod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri
KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.
216 West 18th Street New York 11, N. Y.

SHOW ME

ANOTHER FOOD THAT CAN BEAT THIS LINE UP!

Potatoes have been called one of man's greatest foods—because they offer an unbeatable combination of factors essential to good health.

What are they?

HEAPS OF NUTRITION: Five of the Vitamins commonly found in foods, including Vitamins C, B₁, G and Nicotin in considerable amounts; Vitamin A in fair quantity. You need these for general growth, to protect against illness, colds, fatigue, listless appetite and nervousness.

Minerals like Iron, Phosphorus and Calcium. They make for red blood, tone up appetites, are essential for bone and tooth structure, help maintain an alkaline balance.

RICH ENERGY: Potatoes are rich in carbohydrates, a source of heat and energy.

FOOD BULK: Potatoes are appetite-satisfying — are easily digested.

PLEASANT TASTE: The bland taste of the

white potato is almost universally pleasing. They can be prepared in many different ways, by themselves or in combination with other foods.

EASE OF PREPARATION: You don't have to fuss with potatoes nor dress them up with expensive garnishes and dressings.

LITTLE WASTE: When you cook potatoes in their jackets they retain more of their nourishment. (If you peel them, keep the parings this.)

NO "POINTS": Potatoes are a "point-free" food. You can buy as many as you want without worrying about how many "good points" you have.

LOW COST: Even at today's prices, potatoes are relatively low in cost. Be nutrition-wise — point-wise and money-wise — serve potatoes two and three times every single day — while they are plentiful.

EAT POTATOES EVERY DAY

This advertising space has been donated to the War Food Administration by

SLOVENE NATIONAL BENEFIT SOCIETY

2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.